

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію доктора філософії за спеціальністю 054 – Соціологія
Денисенка Дениса Геннадійовича
«Ціннісна система українського суспільства: динаміка і сучасні тренди
трансформації»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення глибинних соціокультурних трансформацій, що відбуваються в українському суспільстві у XXI столітті. Ціннісна система виступає фундаментальною складовою соціальної структури, оскільки саме вона визначає орієнтири соціальної поведінки, формування індивідуальної та колективної ідентичності, а також механізми суспільної інтеграції та солідарності.

Особливої значущості дослідження набуває в умовах масштабних соціальних змін, пов'язаних із повномасштабною війною, цифровізацією суспільства, трансформаціями політичних інститутів та поглибленням євроінтеграційних процесів. Ці чинники суттєво впливають на переосмислення соціальних норм і цінностей, формують нові моделі інтерпретації соціальної реальності та актуалізують потребу у комплексному аналізі динаміки ціннісних орієнтацій. У цьому контексті дисертаційна робота є своєчасною і суспільно значущою, оскільки спрямована на виявлення закономірностей трансформації ціннісної системи українського суспільства, визначення факторів її змін та інтерпретацію їх соціологічного змісту. Отримані результати мають потенціал для подальшого розвитку соціології цінностей та можуть бути використані у дослідницькій, освітній та аналітичній практиці.

Повнота обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота характеризується високим рівнем теоретичного та методологічного опрацювання досліджуваної проблематики. Автором здійснено комплексний аналіз сучасних соціологічних підходів до дослідження цінностей, що дозволило сформулювати концептуально цілісну рамку дослідження. Теоретичний розділ демонструє ґрунтовне знання наукової літератури та вміння інтегрувати різні підходи у єдину аналітичну модель, що забезпечує логічну послідовність викладу матеріалу.

Поставлені у роботі наукові положення є достатньо аргументованими та спираються на широку джерельну базу. Важливою перевагою дисертації є чітка логіка переходу від теоретичного аналізу до емпіричного дослідження, що дозволяє не лише описати, але й пояснити процеси трансформації

ціннісної системи. Використання змішаного дослідницького дизайну, який поєднує якісні та кількісні методи, забезпечує комплексність дослідження та підвищує валідність отриманих результатів.

Висновки дисертації є логічно обґрунтованими та безпосередньо впливають із проведеного теоретичного та емпіричного аналізу. Автору вдалося продемонструвати взаємозв'язок між поставленими завданнями, дослідницькими процедурами та отриманими результатами, що свідчить про внутрішню узгодженість роботи. Сформульовані рекомендації мають наукову обґрунтованість та можуть бути використані у подальших соціологічних дослідженнях і прикладних аналітичних проєктах.

Основні наукові результати та їх новизна

У дисертаційному дослідженні здійснено системний аналіз ціннісної системи українського суспільства та виявлено основні тенденції її трансформації в умовах сучасних соціальних змін. Автором доведено, що динаміка ціннісних орієнтацій відображає глибинні процеси соціокультурної перебудови, які відбуваються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів розвитку суспільства.

До числа основних наукових результатів належить концептуалізація процесу трансформації ціннісної системи як багатовимірного соціального явища, що включає зміни у сфері соціальної ідентичності, колективної пам'яті та соціальних норм. У роботі обґрунтовано, що сучасні соціально-політичні події виступають важливим чинником переосмислення ціннісних орієнтацій, що має довгострокові наслідки для розвитку суспільства.

Наукова новизна дисертації полягає у виявленні актуальних тенденцій трансформації ціннісної системи українців, визначенні ключових факторів її змін та інтерпретації їх соціологічного змісту. Отримані результати розширюють існуючі теоретичні уявлення про динаміку ціннісних систем і роблять внесок у розвиток соціології соціальних змін та соціології культури. Таким чином, наукові результати дослідження є обґрунтованими, теоретично значущими та мають потенціал для подальшого розвитку відповідних напрямів соціологічної науки.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів

Отримані у дисертаційному дослідженні результати мають вагомe теоретичне значення для розвитку соціології цінностей та соціології соціальних змін. Робота сприяє поглибленню наукових уявлень про структуру та динаміку ціннісної системи сучасного суспільства, розкриваючи механізми її трансформації в умовах масштабних соціальних викликів. Запропоновані автором концептуальні узагальнення дозволяють розглядати цінності не

лише як індивідуальні орієнтації, а як складний соціокультурний феномен, що формується під впливом історичних, політичних і культурних чинників. Теоретичний внесок дисертації полягає у розширенні інтерпретаційних можливостей соціологічного аналізу трансформаційних процесів, зокрема у сфері колективної пам'яті, соціальної ідентичності та культурних змін. Робота створює підґрунтя для подальших досліджень, спрямованих на вивчення взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та соціальною поведінкою, а також між цінностями та суспільними інститутами.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у науково-дослідній та аналітичній діяльності, зокрема під час розробки програм соціологічних досліджень, аналізу суспільних настроїв та прогнозування соціальних змін. Результати дисертації можуть бути використані у діяльності державних і громадських інституцій, що займаються питаннями суспільної політики, культурної пам'яті та соціальної інтеграції. Крім того, матеріали дослідження можуть бути застосовані в освітньому процесі під час викладання курсів із соціології, культурології, соціальної філософії та суміжних дисциплін. Таким чином, дисертація має як вагоме теоретичне значення, так і чітко окреслений практичний потенціал застосування.

Оцінка змісту та оформлення дисертації

Дисертаційна робота відзначається логічною структурою та послідовністю викладу матеріалу. Композиція дослідження є обґрунтованою: вступ містить чітке формулювання проблеми, мети та завдань, основна частина послідовно розкриває теоретичні та емпіричні аспекти теми, а висновки узагальнюють результати дослідження. Така структура сприяє цілісному сприйняттю роботи та забезпечує її внутрішню узгодженість.

Стиль викладу матеріалу відповідає вимогам наукових робіт: текст характеризується аргументованістю, логічністю та чіткістю формулювань. Використання наукової термінології є коректним, а авторська позиція подається виважено та послідовно. Посилання на наукові джерела оформлено відповідно до встановлених вимог, що свідчить про належний рівень академічної культури дослідження.

Оформлення дисертації загалом відповідає чинним стандартам, що висуваються до наукових робіт такого рівня. Таблиці, рисунки та інші ілюстративні матеріали органічно доповнюють текст і сприяють кращому розумінню викладеного матеріалу. Список використаних джерел є достатньо репрезентативним і відображає широту теоретичної та емпіричної бази дослідження.

У цілому зміст і оформлення дисертації відповідають вимогам, що висуваються до наукових робіт на здобуття наукового ступеня, і свідчать про високий рівень академічної підготовки автора.

Зауваження (дискусійні моменти)

Попри загалом високий науковий рівень дисертаційного дослідження, окремі положення можуть слугувати підґрунтям для подальшої наукової дискусії.

1. У роботі доцільним виглядало б більш детальне висвітлення регіональних особливостей трансформації ціннісних орієнтацій українського суспільства, що могло б поглибити інтерпретацію емпіричних результатів і розширити аналітичні можливості дослідження.

2. Перспективним напрямом подальших досліджень є розширення кількісної емпіричної бази, що дозволило б здійснити більш детальний порівняльний аналіз динаміки ціннісних змін у часовому вимірі.

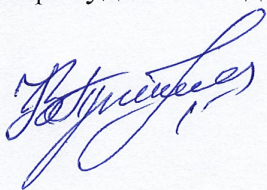
Водночас зазначені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Денисенка Дениса Геннадійовича «Ціннісна система українського суспільства: динаміка і сучасні тренди трансформації» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливе наукове завдання, що полягає у комплексному аналізі трансформації ціннісної системи сучасного українського суспільства.

За рівнем теоретичної обґрунтованості, методологічної коректності, новизни отриманих результатів та їх практичного значення дисертація відповідає вимогам, що висуваються до наукових робіт на здобуття наукового ступеня за спеціальністю 054 – Соціологія, а її автор – Денисенко Денис Геннадійович – заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Рецензент

Микола ПРИМУШ,

професор кафедри політології,
соціології та публічного управління
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
доктор політичних наук, професор

Підпис проф. М. Примуша завіряю:

Вчений секретар Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Тетяна ХОДАНЕН

